

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єрмоленко Данило Олександрович,

*курсант 301 взводу
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Щурат Тарас Григорович,

*доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Дослідження принципів оперативного-розшукової діяльності є актуальним і важливим в сучасному світі, особливо в контексті забезпечення національної безпеки та боротьби зі злочинністю та тероризмом. Також дослідження принципів оперативного-розшукової діяльності сприяє покращенню методів та стратегій боротьби зі злочинністю, забезпечуючи більшу безпеку та справедливість у суспільстві.

Злочинність і корупція залишаються серйозною загрозою для суспільства, і важливо мати ефективні методи їх виявлення та припинення. Збільшення терористичних актів та екстремізму вимагає детального вивчення принципів розшукової діяльності для виявлення та запобігання таким загрозам. В добу цифрових технологій інтернету та комп'ютерних кримінальних правопорушень, дослідження принципів оперативного-розшукової діяльності в цьому контексті стає особливо актуальним.

Принципи (від лат. *principium* – початок, основа) є в ролі об'єктивної дійсності як керівні положення, в яких виражаються ідеї, вимоги і правила, якими регламентуються люди в тій чи іншій сфері діяльності [4, с. 5]. Крім того, під терміном «принцип» також розуміють внутрішнє переконання, погляд на речі, що визначають норму поведінки. Принципи проведення оперативного-розшукових заходів під час здійснення ОРД прямо вказані в ст. 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме: законність, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принцип взаємодії з органами управління та населенням. Однак існують й інші принципи, які напрацьовані практикою оперативного-розшукової діяльності і випливають із змісту норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», відомих нормативних актів органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність [1, с. 164].

Науковці у дослідженнях ОРД виділяють три групи принципів: 1) конституційні (недоторканість житла, таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, невтручання в особисте життя), прин-

ципи дотримання прав громадян, які можуть бути обмежені в умовах воєнного часу (особисте життя, свобода думки та слова, світогляду і віросповідання), принципи дотримання прав громадян, які не можуть бути обмежені (право на життя, право на здоров'я) 2) загальні (загально правові), що мають значення для всіх галузей права (принцип законності, взаємодії з органами управління і населенням, науковості, прогнозування, планування, професійної етики) 3) спеціальні (галузеві), що характерні тільки для ОРД, тобто такі, що відображають її специфіку (принцип конспірації, поєднання гласних і негласних методів та засобів ОРД, наступальності) [5, с. 23]. Таким чином, бачимо стислість законодавчого регулювання принципів оперативно-розшукової діяльності, що не завжди є перевагою. Саме безперервність виконання завдань оперативно-розшукової діяльності дозволяє швидко та продуктивно забезпечувати розслідування кримінальних правопорушень та попереджувати вчинення нових, що набуває крайньої актуальності в умовах війни. Безперервність слід розглядати як один з принципів, на яких повинна ґрунтуватися оперативно-розшукова діяльність. Тому пропонується на законодавчому рівні внести безперервність як одну з керівних засад оперативно-розшукової діяльності [2, с. 51].

Вся оперативно-розшукова діяльність має здійснюватись наступально, використовуючи поєднання гласних і негласних заходів, добровільність, конфіденційність, конспірацію. При цьому Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інші закони, що регламентують цей вид правоохоронної діяльності, крім принципів, вказаних у ст. 4 Закону про ОРД, вказують і на інші принципи, тобто на ті керівні основні положення, які розроблені теорією та прийняті практикою і закріплені в оперативно-розшуковому законодавстві та відомчих нормативних актах. Такі принципи притаманні саме такій галузі правоохоронної діяльності, як оперативно-розшукова, і тому їх називають ще галузевими. Такими принципами є поєднання гласних і негласних заходів, добровільність, конфіденційність, конспірація, наступальність, цілеспрямованість, об'єктивність і повнота, доцільність, соціальна захищеність конфідентів. До того ж, оперативно-розшукові заходи мають здійснюватись не тільки наступально, але й цілеспрямовано до повного виконання завдань із пошуку і фіксації даних про протиправну діяльність окремих осіб, організацій, спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах громадян, суспільства і держави [1, с. 165].

Аналізуючи твердження багатьох науковців та практичних працівників у сфері ОРД, можна зробити наступні висновки, які стосуються принципів ОРД: 1) теорія ОРД визначає принципи ОРД певними основоположними, керівними ідеями певного виду діяльності оперативних підрозділів; 2) в більшості випадків принципи ОРД не можуть існувати окремо від принципів, які встановлені Основним Законом України (Конституцією України) та ін-

шими нормативними актами; 3) принципи ОРД мають обов'язково дотримуватися під час проведення будь-яких заходів, дій та використання сил під час здійснення ОРД; 4) принципи ОРД – це не видозмінна категорія залежно від загальної спрямованості процесів ОРД; 5) принципи ОРД мають чіткі межі свого впливу (початок і кінець певної діяльності); 6) додержання і виконання даних принципів оперативними підрозділами контролюється відповідними суб'єктами контролю; 7) недопущення дотримання принципів ОРД в одному напрямку діяльності оперативних підрозділів та залишення їх поза увагою в інших. Отже, якщо врахувати вищенаведене, то можна зробити висновок, що під принципами ОРД слід розуміти офіційно закріплені діючим законодавством фундаментальні та керуючі положення й ідеї, які ні в якому разі не можуть бути піддані порушенню та в загальному вигляді становлять єдиний комплекс основ, меж та границь для проведення ОРД, залучення оперативно-розшукових працівників та використання засобів під час повсякденної діяльності з протидії та запобіганню злочинності [3, с. 1231].

Дослідження принципів оперативно-розшукової діяльності є вкрай актуальним завданням, оскільки злочинність, тероризм, технологічні загрози та інші виклики вимагають ефективних методів їх виявлення та припинення. Ефективна оперативно-розшукова діяльність вимагає від оперативників високого рівня професійної підготовки, компетентності та дотримання етичних стандартів. Принципи оперативно-розшукової діяльності є критично важливими для забезпечення національної та міжнародної безпеки, а також для захисту прав та свобод громадян. Дослідження цієї теми допомагає розвивати стратегії та методи для боротьби зі злочинністю та тероризмом, забезпечуючи більшу безпеку та справедливість у суспільстві.

Література:

1. Стацак А.Ю. Наукова інтерпретація концепту «принципи оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 163-168.
2. Біловол І.С. Принципи здійснення оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану. *Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану*. 2022. С. 51-52.
3. Герасимов А.Є. Принципи оперативно-розшукової діяльності як фундаментальні положення функціонування оперативних підрозділів. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. 2021. С. 1229-1231.
4. Албул С.В. Принципи оперативно-розшукової діяльності: посібник. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. 60 с.
5. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С.В. Албул, С.О. Єгоров, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат; за заг. ред. проф. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2023. 304 с.